

Απόψεις

Ελλάδα – Τουρκία και μεταναστευτικό

Ανδρέας Στεργίου

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

05.08.2023 • 20:47

<https://www.kathimerini.gr/opinion/562554784/ellada-toyrkia-kai-metanasteytiko/>

Σε πρόσφατη συνέντευξή του ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης υποστήριξε ότι η διαχείριση του μεταναστευτικού – προσφυγικού προβλήματος μπορεί να είναι μια ευκαιρία για τη βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Με κείμενό μου έχω υποστηρίξει την ίδια άποψη από το 2016, στο αποκορύφωμα της προσφυγικής – μεταναστευτικής κρίσης («The Refugee Crisis and Its Effects on Greece's European Integration and Relations with Turkey», *Review of International Law & Politics*, Vol. 12, No. 2, 2016). Ο λόγος είναι απλός. Το 2015 συντελέστηκε κάτι μοναδικό στην ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μέχρι τότε η έννοια της «Ευρώπης-φρούριο» αφορούσε παραδοσιακά την ενίσχυση των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε. απέναντι σε τρίτες χώρες και κυρίως έναντι μεταναστών από άλλα μέρη του κόσμου. Ωστόσο, ο όρος άρχισε να επαναπροσδιορίζεται το 2015. Καθώς πολλές χιλιάδες μετανάστες είχαν ήδη καταφέρει να προσεγγίσουν τις ακτές των χωρών της Ε.Ε., ιδίως της Ιταλίας και της Ελλάδας, ο όρος «οχύρωση» άρχισε να ερμηνεύεται πιο διασταλτικά, υπονοώντας ότι η οχύρωση θα έπρεπε να μεταφερθεί βαθύτερα στο έδαφος της Ε.Ε., καθιστώντας την προστασία της ευχερέστερη.

Ο τότε πρωθυπουργός της Σλοβακίας, μάλιστα, δήλωσε επίσημα ότι ήταν καιρός να αποβληθεί η Ελλάδα από τη συμφωνία Σένγκεν που επιτρέπει την ελεύθερη κυκλοφορία μεταξύ των χωρών, προσθέτοντας μάλιστα ότι και άλλες κυβερνήσεις είχαν σκεφθεί το ίδιο αλλά δεν το είχαν δημοσιοποιήσει. Όταν οι Βαλκάνιοι γείτονες της Ελλάδας αποφάσισαν να κλείσουν εντελώς τα σύνορά τους για πρόσφυγες και μετανάστες, η Ελλάδα δεν είχε άλλη επιλογή από το να συνεργαστεί πλήρως με την Αγκυρα και να αποδεχθεί με θέρμη την ευρωτουρκική συμφωνία του 2016, παρά τις ισχυρές επιφυλάξεις που είχαν διατυπώσει ανθρωπιστικές οργανώσεις στο γεγονός ότι η Τουρκία είχε χαρακτηριστεί ασφαλής χώρα.

Δεδομένου ότι Ελλάδα και Τουρκία θα είναι η κύρια είσοδος στην Ευρώπη για έναν τεράστιο αριθμό προσφύγων λόγω της κλιματικής αλλαγής αλλά και της απροθυμίας πολλών ευρωπαϊκών κρατών να επιμερισθούν τα βάρη που συνεπάγεται μια στοιχειώδης ανθρωπιστική αντιμετώπιση του μεταναστευτικού/προσφυγικού ζητήματος, η συνεργασία των δύο χωρών φαντάζει μονόδρομος.

Λόγω της μόνιμης δυσπιστίας και εχθρότητας που χαρακτηρίζουν ιστορικά τις σχέσεις Ελλάδας και Τουρκίας και τα διαδεδομένα στερεότυπα που τροφοδοτούνται από μια δραματοποιημένη και εθνικιστικά χρωματισμένη ειδησεογραφική κάλυψη, η διαπραγμάτευση πάνω στα σημεία τριβής που συνθέτουν την ελληνοτουρκική διένεξη στο Αιγαίο –το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας, της αιγιαλίτιδας ζώνης, της ΑΟΖ, του FIR, της οχύρωσης των νησιών κ.ά.– ενέχει αντικειμενικές δυσκολίες.

Δεδομένης της θέσης της Τουρκίας ότι θεωρεί πως αντικείμενο διαπραγματεύσεων οφείλουν να είναι όλα αυτά τα ζητήματα και της πάγιας ελληνικής θέσης ότι αντικείμενο διαπραγματεύσεων οφείλει να είναι αποκλειστικά το θέμα της υφαλοκρηπίδας, η αναφορά και μόνο του πρωθυπουργού ότι προτίθεται να συζητήσει ένα σύνολο θεμάτων με την Τουρκία προκάλεσε οξείες αντιδράσεις και την εμφάνιση ευφάνταστων ευφυολογημάτων. Αντίστοιχες αντιδράσεις είχαν αντιμετωπίσει ο Κωνσταντίνος Καραμανλής στα μέσα της δεκαετίας του 1970, ο Ανδρέας Παπανδρέου στα τέλη της δεκαετίας του 1980 και ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Για τους λόγους αυτούς η σημερινή διαπραγμάτευση οφείλει να επικεντρωθεί ή να ξεκινήσει από άλλα, πιο φλέγοντα ζητήματα και δη από τον περιορισμό των επιπτώσεων από την εξέλιξη της κλιματικής αλλαγής στην περιοχή. Η Ελλάδα και η Τουρκία, σύμφωνα με όλες τις έγκριτες περιβαλλοντικές μελέτες διεθνών οργανισμών πανεπιστημίων, αναμένεται να πληγούν από την κλιματική αλλαγή περισσότερο από κάθε άλλη χώρα, όχι μόνο γιατί θα έχουν να αντιμετωπίσουν τις μαζικότερες μεταναστευτικές ροές στην ανθρώπινη ιστορία, αλλά και γιατί η Ανατολική Μεσόγειος πρόκειται να είναι ένα hotspot της κλιματικής αλλαγής. Τα ακραία κλιματικά φαινόμενα που έχουν ήδη αρχίσει να κάνουν την εμφάνισή τους αναμένεται να πολλαπλασιαστούν τα αμέσως επόμενα χρόνια.

Συνεπώς, οι δύο χώρες πρέπει πρώτα απ' όλα να πρωτοστατήσουν συνεργατικά και σε συνεργασία με τις άλλες χώρες της Ανατολικής Μεσογείου στην υιοθέτηση ριζικών λύσεων ενάντια στην κλιματική αλλαγή, που θα είναι και η πραγματική, ουσιαστική βοήθεια σε όσους δυστυχημένους είχαν την ατυχία να γεννηθούν σε χώρες που καθίστανται αφιλόξενες γι' αυτούς. Δευτερευόντως, οι δύο χώρες πρέπει να συνεργαστούν, πάλι σε συνεργασία με τις υπόλοιπες χώρες της Ανατολικής Μεσογείου, για τον περιορισμό των ολέθριων επιπτώσεων που θα έχει η κλιματική κρίση σε αυτές, εκπονώντας από κοινού προγράμματα για την ανάπτυξη πράσινης ενέργειας και προετοιμάζοντας τις υποδομές και τις κοινωνίες τους για τον επελαύνοντα κοινό εχθρό. Κάθε άλλη λύση δεν είναι παρά μια αντίσταση στο μέλλον.

* Ο κ. Ανδρέας Στεργίου είναι καθηγητής στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και συγγραφέας του βιβλίου «The Greek-Turkish Maritime Dispute. Resisting the Future», το οποίο θα κυκλοφορήσει στα ελληνικά τον Οκτώβριο από τις εκδόσεις Κριτική.